

Председник Србије Александар Вучић је – на свој захтев или позив патријарха Иринеја и вас владика, остало је помало нејасно – дошао у Патријаршију и обратио вам се, како је званично речено, желећи да вас упозна с тренутним стањем у вези с преговорима око статуса Косова. Шта је он тада рекао? Шта сте Ви њему рекли? Да ли је било тешких речи? Да ли је дошло до приближавања или удаљавања ставова између председника и владика?

– Још током сусрета у Жичи, а који је претходио засједању у Београду, покушао сам да предочим патријарху да ће долазак председника Вучића само још више продубити постојеће подјеле у нашем друштву, па и у самом Сабору. А свака нова подјела води ка још израженијој атрофији демократије. Много епископа је било против приједлога да се састанемо с председником на званичном нивоу, док је, с друге стране, на том сусрету упорно инсистирано уз образложење да ће нам председник Вучић рећи о Косову нешто

што нисмо чули до тада, а што је веома важно.

Од почетка сам сумњао да ћемо чути нешто ново, што се, на концу, и показало оправданим. Без сагласности Сабора, то јест без гласања, прогурана је идеја да предсједник ипак дође. Међутим, не на Сабор, него пред нас, владике, с којима се састао у једној просторији у Патријаршији.

Предсједник Вучић био је све вријеме, благо речено, непријатан према владици рашко-призренском Теодосију, којем је, између осталог, замјерао то што посједује косовска документа. Реаговао сам на предсједников приговор, рекавши да поменута замјерка уопште нема смисла, док је владика Теодосије одговорио да предсједникови посланици са Српске листе такође имају косовска лична документа, а да их он сам има зато што мора да се креће по Косову, додавши и то да обавеза посједовања косовских докумената проистиче из Бриселског и других споразума, које је потписала власт у Србији.

На крају се испоставило да долазак предсједника Вучића уистину није уродио плодом, нити је резултирао новим увидима у вези с Косовом и Метохијом, али је зато допринио томе да предсједник приликом свога боравка у Патријаршији неколико владика означи као своје противнике, међу којима сам био и сам. Он је том приликом, осим с епископом Јоаникијем, расправљао нешто мало с митрополитом црногорско-приморским Амфилохијем и са мном.

Режисер Андреј Тарковски, запазио је једном приликом да у наше вријеме људи неће бити разапињани на крст, него у новинама, у медијима, те да сви они који покушавају да говоре истину морају бити спремни на тај крст

Када су послије тог сусрета Никола Селаковић и предсједник Вучић јавно почели да тумаче шта се дешавало на поменутом састанку, одлучио сам да се огласим и ја и отворено кажем да током тог сусрета ништа ново није речено, нити представљено. Након тога је започела медијска хајка на владика Теодосија и мене, који смо читав мјесец развлачени по насловницама жуте штампе. Нисам се много узрујавао због тога, јер знам из ранијег искуства како то функционише.

На мене такви написи немају утицаја, али вјероватно имају на гласаче у Србији. Режиер којега веома волим и цијеним, Андреј Тарковски, запазио је једном приликом да у наше вријеме људи неће бити разапињани на крст, него у новинама, у медијима, те да сви они који покушавају да говоре истину морају бити спремни на тај крст.

Да ли, нарочито после ових збивања, мислите да би однос државе и Цркве требало законски уредити на потпуно новим основама? Раније сте то тражили?

Није могуће порећи историјску улогу Цркве у изградњи државног и националног идентитета српског народа. Црква не може да се сведе на то, нити је то њена једина улога, јер би на тај начин она престала да буде Црква. Црква, између осталог, треба да буде коректив, треба да има пророчки глас, што значи да треба да указује на друштвене и све остале аномалије, колико год то било болно и за њу и за државу

– У контексту поменутог догађаја, сматрам да је дошло крајње вријеме да направимо нове основе за односе државе и Цркве, што је требало урадити још деведесетих година прошлог вијека. Важно је да Црква и држава буду одвојене, тачније, да се законски утврди како и једна и друга страна треба да се понашају и које су им надлежности. Није могуће порећи историјску улогу Цркве у изградњи државног и националног идентитета српског народа, али Црква не може да се сведе на то, нити је то њена једина улога, јер би на тај начин она престала да буде Црква. Црква, између осталог, треба да буде коректив, треба да има пророчки глас, што значи да треба да указује на друштвене и све остале аномалије, колико год то било болно и за њу и за државу. Стиче се утисак да је, насупрот томе, сада све сведено на настојање да се по сваку цијену успостави хармонија у односима Цркве и државе, али да се та хармонија сведе у првом реду на принцип „не дирамо вас, не дирајте нас“, а то нипошто није однос који доноси добре плодове. Плодотворан однос би подразумеивао да држава може кориговати Цркву, указујући јој на њена земаљска застрањења и поштовање позитивних закона који важе за све, а да истовремено Црква може кориговати државу подсећајући је, поред осталог, да њени главни представници нису изнад закона које су сами донијели. Ако не постоји овакав узајамни однос, онда је посриједи тоталитаризам.

Много пута сте питани о Вучићу, давали сте различите одговоре, писали сте на ту тему... Како бисте окарактерисали њега и период његове владавине?

Недавно сам чуо једно размишљање које ми се учинило веома смисленим. Наиме, један човјек из Хановера ми је рекао како су „некада људи ишли трбухом за крухом, а сада иду разумом за достојанством“

– Да не би било неспоразума, одмах на почетку ћу рећи да немам ништа лично против Александра Вучића. Међутим, никад нисам био у сагласности с идеологијом коју је заступао 90-их, као ни с овом коју заступа сада. Прије свега зато што се залажем за демократију у којој је могуће имати другачија мишљења и износити различите ставове, нарочито оне који су опречни ставовима власти, а да због тога не трпите посљедице. Другим ријечима, сматрам да је слобода веома важна, то јест важно је право оног другог да говори и да размишља, а да притом због тога не буде кажњен. А ако пак онај други има добре аргументе, онда слобода коју помињем подразумемијева и то да се ти аргументи уважавају. Стога садашње стање у Србији доживљавам као велику кризу у којој долази до константног урушавања државе, и то на различитим нивоима, чак и на економском, иако се упорно тврди да економија цвјета. Упркос таквим изјавама, не примјећујем да живот људи у Србији напредује набоље. Оно што ме највише забрињава јесте то што толико грађана напушта земљу, и то вриједни и способни људи, уз то неријетко и истинске патриоте. Они који су већ подигли ћецу, који су цијели живот улагали у ту земљу и имали намјеру да у њој остану – сада, у зрелим годинама, када већ залазе у треће доба, пакују кофере и одлазе у иностранство. Не може ме нико убједити да је некоме драго да се запути у неизвјесност, у непознато, и да живот започне од нуле. Недавно сам чуо једно размишљање које ми се учинило веома смисленим. Наиме, један човјек из Хановера ми је рекао како су „некада људи ишли трбухом за крухом, а сада иду разумом за достојанством“. Ова реченица удара тамо гђе је најболније и подстиче нас на размишљање, а нарочито би требало да актуелну власт и њену опозицију подстакне на промишљање о разлозима миграције и томе како их је могуће зауставити.

Споменули сте управо опозицију у Србији. Ваш критички став према властима јасан је и аргументован, можете ли нам, међутим, нешто више рећи о томе како оцењујете деловање опозиције?

Опозиција мора да буде бескомпромисна, искрена, таква да грађани Србије могу да кажу: „Ови људи ће нам пружити слободу и достојанство“. Не смијемо такође заборавити ни то да улога нас као хришћана није да неког срушимо, него да будемо спремни да се жртвујемо, те да наша жртва открије превару и фалсификат

– Поменуо бих сувисле ријечи једног свог познаника, искусног господина од 90 година, а

који је провео читав свој живот у Лондону и Женеви, бавећи се озбиљним пословима. Када сам недавно разговарао с њим, био је у болесничкој постељи. Отворио ми је очи једном реченицом којом бих сада и сам хтио да отворим очи вођама опозиције, међу којима има и оних које лично познајем. Та реченица гласи: „Лошу власт на том мјесту увијек држи лоша опозиција“. Наравно, удио одговорности који сноси опозиција за лоше стање у држави није исти као онај који сноси власт, али свакако јесте знатан. С том чињеницом, уистину, морамо да се суочимо. Опозиција, наиме, не може бити било каква – на примјер, опозиција пуна калкулација или опозиција која не зна шта хоће. Не може бити добра она опозиција која чека да Вучић нешто потпише у вези с Косовом, па да на томе темељи свој тријумф. Опозиција мора да буде бескомпромисна, искрена, таква да грађани Србије могу да кажу: „Ови људи ће нам пружити слободу и достојанство“. Не смијемо такође заборавити ни то да улога нас као хришћана није да неког срушимо, него да будемо спремни да се жртвујемо, те да наша жртва открије превару и фалсификат. Слабост србијанске опозиције лежи управо у недостатку поменутих квалитета. Опозицији не смије да буде циљ да сруши власт, а потом да ради то исто што је радила претходна власт – опозицији треба да буде циљ да смијени један систем како би успоставила заједницу у којој сваки човјек има право на достојанство и слободу мишљења. Вјерујем да у опозицији има људи који су у стању то да учине.

Треба, исто тако, искрено признати да не можемо рећи да Александар Вучић није способан човјек, да је неко ко није радио на себи. Али не можемо рећи, између осталог, ни то да он не разапиње људе по медијима на безобзиран начин. За мене, као епископа у Њемачкој, то можда и није толико важно. Али за некога ко је епископ у Београду, у Шумадији, у Краљеву, у Ваљеву, то би и те како требало да буде важно.

Зашто је неопходан екуменски дијалог?

Једна од најзначајнијих чињеница које се тичу Цркве 20. вијека је екуменски покрет. Његов значај се огледа у томе што су у њега сада активно укључене све хришћанске Цркве како би превладале подјеле прошлости и поново успоставиле јединство хришћанске Цркве. Свиђело се то нама или не, у екуменском покрету предњачили су протестанти (већ од почетка 19. вијека). У Католичкој цркви екуменизам је полако сазријевао да би се свом силином пројавио послје Другог ватиканског сабора. Код православних то иде најспорије, али захваљујући изузетним напорима неких истакнутих теолога и пастира Цркве (да поменем само оца Георгија Флоровског и владика Николаја) и ми полако хватамо корак са другим Црквама.

И док се прва генерација православних теолога и јерараха са пуно ентузијазма

ангажовали у екуменском покрету, њихови настављачи немају више њиховог жара. Они односе са неправославнима одржавају углавном механички и без истинске жеље да разумију саговорнике и њихове аргументе, држећи да је Божија милост изливена само на њих и да са осталима могу имати однос једино ако се сви други саобразе њиховим расудама и пред-расудама.

Не претендујемо да тачно знамо којим путем треба да иде екуменски дијалог, али се слажемо са Конгаром којим путевима не смије да иде: 1) путем повратка свих у окриље Православне (Конгар би рекао Католичке) цркве, и 2) одгађањем јединства међу хришћанима до есхатона (изговарајући се да ће евентуално јединство хришћана бити чудо које ће Бог учинити на свршетку времена). Први пут је пут искључивости и интегритета, а други пут је бјекство од историјског задатка и пројава екуменског песимизма и вјечног одлагања под познатим изговором да баш „сада није вријеме“.

Дакле, екуменског дијалога мора бити ако смо као православни хришћани уопште одговорни не само за себе него и за друге. Наравно, кључно питање остаје: до које границе заједништво може поднијети различитост. Али управо зато потребан је искрен и одговоран дијалог, прије свега са католицима али и са осталим хришћанима, а не став умишљености и снисходљивог опхођења према свима који нису православни.

Но, ако се одустајање од дијалога или фингирање дијалога без искреног и братског приступа правда страхом од антиекумениста који би могли изазвати евентуални раскол, онда се човјек пита да ли је могуће да се овакви аргументи озбиљно заступају. Да ли је могуће одустати од борбе за успостављање поновног јединства Христове цркве због тога што би неки острашћени фанатици (а острастио их је неодговорни приступ наше Цркве према том питању) могли да се побуне против тога? Или да чак иступе из Цркве која трага за јединством.

На та реторичка питања довољно је одговорити само ово: да су древни оци Цркве (на које се тако често позивамо, а тако мало угледамо) на начин данашњих застрашених јерараха прилазили проблемима са којима су били суочени, они ни један једини не би ријешили. Да су оци одустајали од суочавања са изазовима свога времена (као што је изазов нашег времена екуменизам) зато што се то понеким острашћеним фанатичима није чинило прихватљивим, не само што би поступили незрело и неодговорно, него историја Цркве не би ни постојала. Сваки њен нови корак био би онемогућен страхом од терора црквених екстремиста који у свим временима као коров покушавају да угуше племените биљке у црквеној башти.

Ако ове упркос њима ипак успијевају, то је зато што су оци Цркве повлачили храбре и одлучне потезе а нису се скривали и бјежали од оних којима је јединство Цркве Христове толико мрско да не штеде труда да га на сваки начин спријече.

Што се тиче нас чије епархије захватају и просторе који нису традиционално православни, али на којима и православни живе као мањина, нама је кристално јасно да је дијалог са неправославнима не само пожељан, него и нужан.

Да би живјели нормалним животом, православни и у срединама у којима су мањина морају бити интегрисани у друштво у којем се налазе, а да би се та интеграција одвијала на достојанствен начин, паралелно са њом мора се одвијати и дијалог цркава (нпр. православне и католичке) који ће, што више одмиче, и једној и другој страни показивати да међу њима има неупоредиво више сличности него разлика и још мање супротности и искључивости, а тиме и мање разлога за нетрпељивост и непријатељство.

Одустајање од искреног и одговорног дијалога у таквим (а по мом мишљењу и у свим другим) срединама, значило би препустити сопствене вјернике предрасудама оног другог (али и њиховим вјерским фанатичима – јер од њих ниједна Црква нажалост није слободна). А од тог другог, као мањинска заједница, православни у тим срединама на крају крајева егзистенцијално зависе.

Зато ми, како из теолошких увјерења, тако и из пастирског одговорног старања, нећемо одустати од трезвеног дијалога са католицима и другим хришћанима у нади да ће нас на том путу увијек руководити Божија милост и његово безгранично човјекољубље које све људе добре воље подједнако грли и милује.

****„Гледајмо се у очи“ – наслов је књиге владике Григорија (Дурића) у издању Вукотић Медиа (приређивачи Данијела Јелић И Милојко Божовић). Књига је конципирана тако што у првом делу владика Григорије одговара на бројна питања приређивача књиге док су, у другом делу ауторски текстови и беседе изговорене у разним приликама самог владике Григорија. У договору са издавачем Данас доноси два одломка из ове књиге. Избор И опрема текста редакцијски. Књига се може поручити на ексклузив @вукотицмедиа.рс или телефоном 011/3348516, Хиландарска 32/3.*

([Данас](#))